

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Облік і аудит

за темою № 1 - Інформаційні системи і технології, їх роль в управлінні економікою

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.08.2022 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління
(протокол від 15.08.2022 № 1)

Розробники:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Бондаренко Л.Ф.
2. Викладач циклової комісії економіки та управління, к.п.н., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Носач І.В.

Рецензенти:

1. Зав. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування Кременчуцького інституту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», к.е.н., доцент Єфременко А.Г.
2. Кандидат економічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС Харченко М.В.

План лекції:

1. Поняття та мета створення інформаційних систем
2. Структура інформаційних систем і технологій
3. Класифікація інформаційних систем
4. Методологічні основи та організація бухгалтерського обліку в умовах автоматизованого оброблення даних
5. Форми автоматизованого бухгалтерського обліку
6. Роль інформаційних систем в управлінні економікою

Рекомендована література:

Основна література:

1. Гончарук Я.А., Марушко Н.С., Лозницький Д.С., Воляник Г.М. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України). — Львів: Магнолія 2006, 2014. — 400 с.
2. Лучко М. Р., Адамик О. В. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті: Навчальний посібник / М. Р. Лучко, О. В. Адамик. — Тернопіль: ТНЕУ, 2016. — 252 с.
3. Сиротинська А.П., Лазаришина І.Д. Інформаційні системи підприємств малого бізнесу. Навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України). — К.: ЦУЛ, 2018. — 264 с.
4. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку. [текст] навч. посіб. / В. Т. Сусіденко. — К.: ЦУЛ, 2016. — 224 с.
5. Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті: Підручник. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. — 404 с.

Допоміжна література:

6. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. — 336 с.
7. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Євдокимов В.В., Легенчук С.Ф. Інформаційні системи і технології в обліку: Підручник для студентів ВНЗ - 3-тє вид., перер. і доп. — Житомир: ПП «Рута», 2007. — 468 с.
8. Глушаков С.В., Мачула В.Г., Мачула О.В. ПК для бухгалтера. — Х.: Фолио, 2008. — 478 с.
9. Інформаційні системи і технології в обліку: електронний підручник для ПТНЗ [Електронний ресурс] / Л.А. Карташова, В.В. Юрженко, А.Г. Гуралюк, Л.С. Гуменна, М.Л. Ростока — К.: Інститут професійно-технічної освіти, 2016. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bookkeeper.ivet-ua.science>
10. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. — К.: ЦУЛ, 2008. — 320 с.
11. Клімушин П.С., Орлов О.В., Серенок А.О. Інформаційні системи та інформаційні технології в економіці. — Х.: Видавництва ХарPI НАДУ «Магістр», 2011. — 448 с.

12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Шквір В.Д., Згородний А.Г. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті. — Л.: Політехніка, 2013. — 400 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

14. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
15. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>.
16. Офіційний сайт журналу «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua>

1. Поняття та мета створення інформаційних систем

Управління - найважливіша функція, без якої немислима цілеспрямована діяльність будь-якої соціально-економічної, організаційно-виробничої системи (підприємства, організації, території).

Систему, що реалізує функції управління, називають **системою управління**. Найважливішими функціями, що реалізує ця система, є прогнозування, планування, облік, аналіз, контроль і регулювання.

Управління пов'язане з обміном інформацією між компонентами системи, а також системи з навколишнім середовищем. У процесі управління одержують відомості про стан системи в кожен момент часу, про досягнення (або не досягнення) заданої мети для того, щоб впливати на систему й забезпечити виконання управлінських рішень.

Необхідність оперативного опрацювання інформації, що надійшла на підприємство, та її доведення до користувачів обумовлює створення на підприємстві набору засобів, які б забезпечували виконання типових операцій з інформацією.

Бухгалтерський облік — це система, що дає змогу вимірювати, обробляти й передавати інформацію, а також приймати рішення для управління господарською діяльністю підприємства і є зв'язуючою ланкою між господарською діяльністю та прийняттям управлінських рішень.

Система — це сукупність пов'язаних між собою та із зовнішнім середовищем елементів або частин, функціонування яких спрямовано на отримання конкретного результату.

Інформаційна система (ІС) — це сукупність інформації, апаратно-програмних і технологічних засобів, засобів телекомунікації, баз і банків даних, методів і процедур, персоналу управління, які реалізують функції збору,

оброблення, передачі, зберігання та надання інформації для підготовки та прийняття ефективних управлінських рішень.

2. Структура інформаційних систем і технологій

Слід виділити базові компоненти інформаційної системи підприємства:

- інформація;
- інформаційні технології;
- організаційна структура;
- функціональні компоненти.

Інформація - центральний елемент інформаційної системи, який являє собою дані й відомості про діяльність підприємства та використовуються для управління підприємством.

Інформаційні системи передбачають використання інформаційних технологій. Технологія — це послідовність дій над предметом з метою одержання кінцевого продукту. Будь-яка інформаційна система характеризується наявністю технології перетворення вхідних даних у результатну інформацію. Такі технології прийнято називати інформаційними.

Інформаційна технологія - це комплекс методів і процедур, за допомогою яких реалізуються функції збору, передачі, обробки, зберігання та доведення до користувача інформації в організаційно-управлінських системах з використанням обраного комплексу технічних засобів.

Інформаційні технології використовують програмні та технічні засоби.

Програмні засоби інформаційних технологій забезпечують можливість програмної обробки інформації в електронному вигляді. Вони включають:

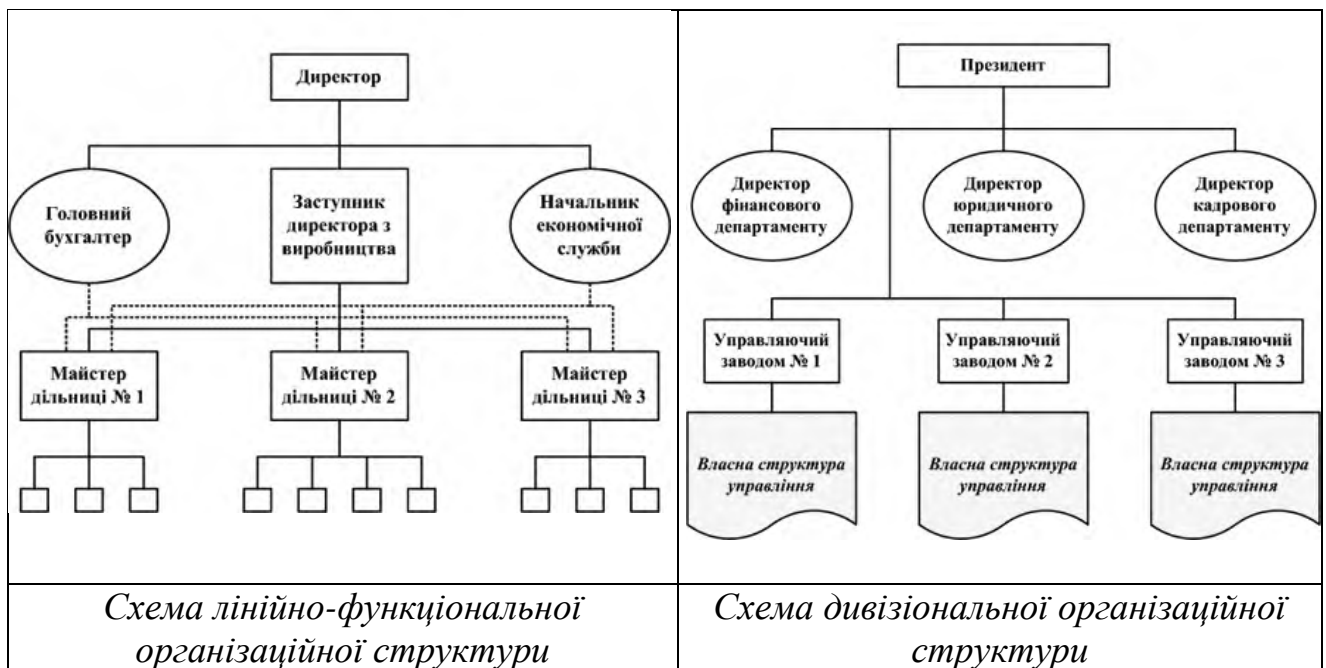
- системне програмне забезпечення, яке забезпечує роботу електронно-обчислювальної техніки та комп'ютерних мереж (операційні системи, такі як Microsoft Windows, Linux тощо, а також антивірусні програми, комунікаційні програми, драйвери принтерів);
- прикладне програмне забезпечення, яке дозволяє розв'язувати конкретні управлінські завдання та опрацьовувати інформацію відповідно до поставлених перед працівником завдань та його безпосередніх посадових обов'язків.

Технічні засоби для інформаційних систем поділяються на класи:

- засоби збору і реєстрації інформації (персональні комп'ютери, сканери, автоматичні датчики);
- засоби передавання інформації (локальні, регіональні та глобальні мережі, Інтернет);
- засоби зберігання даних (сервери баз даних, файлові сервери, локальні комп'ютери, оптичні (лазерні) диски, цифрові відеодиски);
- засоби обробки даних (мікрокомп'ютери, міні-комп'ютери, великі комп'ютери);
- засоби виведення інформації (відеомонітори, принтери, графопобудовники).

Організаційна структура - це структурні підрозділи підприємства, які виконують функції управління за допомогою інформаційних технологій. Виділяють такі типи організаційних структур:

- ієрархічний тип, відповідає лінійно-функціональній організаційній структурі, використовує чітке підпорядкування підрозділів та служб підприємства, однозначно визначає їх права, обов'язки та відповідальність (розмежування повноважень і відповідальності за функціями та прийняття рішень по вертикалі);
- мережевий тип, відповідає дивізіональній структурі, побудованій на основі бізнес-одиниць, за якими закріплюються функції повного управлінського циклу (управління по горизонталі).

Організаційна структура управління впливає на вибір інформаційних технологій. Для реалізації функцій управління організаційними одиницями виконується постановка задач, установлюється склад вхідної і вихідної інформації, проектується інформаційні технології, розробляється інтерфейс користувача. Управлінський персонал несе відповідальність за введення первинних даних у інформаційній системі, аналіз і вибір альтернативних управлінських рішень, видачу керуючого впливу на об'єкт управління.

Функціональна структура - це сукупність функціональних підсистем, комплексів задач і процедур обробки інформації, які реалізують функції управління:

- стратегічний аналіз і управління;
- управління персоналом;
- управління матеріальними потоками (логістика);
- управління виробництвом;
- бухгалтерський облік і фінанси тощо.

Підсистема — це сукупність компонентів системи, виокремлених за певною ознакою. Кожна функціональна підсистема має свій склад комплексів задач, призначений для реалізації функцій управління.

В основі інформаційної системи бухгалтерського обліку лежать розв'язання облікових задач, об'єднаних у комплекси, які виконують окремі ділянки обліку. Інформаційна система бухгалтерського обліку традиційно охоплює такі підсистеми:

- облік основних засобів та нематеріальних активів;
- облік запасів;
- облік праці та заробітної плати;
- облік готової продукції та її реалізації;
- облік фінансово-розрахункових операцій;
- облік витрат на виробництво;
- зведений облік та складання звітності.

Взаємозв'язок комплексів облікових задач закладено в самій методології бухгалтерського обліку, системі ведення рахунків і виконання проводок, де кожна господарська операція відображається двічі: у кредиті одного рахунку та дебеті іншого.

Інформаційні зв'язки комплексу облікових задач дають можливість виокремити *три основні фази обробки*, закладені в основу програмних продуктів.

На першій фазі виконуються первинний облік, складання первинних документів, їх обробка та складання відомостей аналітичного обліку за кожною ділянкою обліку (наприклад, по обліку заробітної плати складається розрахунково-платіжна документація, звіти нарахувань та утримань заробітної плати тощо).

Наступна фаза обробки — складання проводок та їх розміщення в регістри аналітичного та синтетичного обліку, журнали-ордери за номерами рахунків. Комп'ютерне оброблення дає можливість повністю автоматизувати цей процес, формувати проводки, закінчивши розв'язання кожної ділянки обліку.

Третя фаза обробки — це складання зведеного синтетичного обліку звітно-сальдових відомостей за рахунками головної книги, балансу та форм фінансової звітності.

3. Класифікація інформаційних систем

Розрізняють такі типи інформаційних систем:

- системи обробки даних,
- бази даних,
- системи підтримки прийняття рішень,
- експертні системи,
- бази знань.

В інформаційних системах першого покоління (автоматизовані системи управління, системи електронної обробки даних) для кожної задачі окремо

готувалися дані і створювалася математична модель. Типовими прикладами систем обробки даних є системи управління запасами, нарахування зарплати, виписування рахунків.

Інформаційні системи другого покоління - управлінські інформаційні системи - бази даних. Основною функцією таких систем є забезпечення управління інформацією за допомогою системи управління базою даних (СУБД).

Системи підтримки прийняття рішень (СППР) - це інформаційні системи третього покоління. СППР - інтерактивні (здатні взаємодіяти чи знаходитись у режимі бесіди, діалогу з ким- або чим-небудь) комп'ютерні системи, призначені для підтримки різних видів діяльності в разі прийняття рішень зі слабоструктурованих або неструктурованих проблем.

Експертні системи - це інтелектуальна комп'ютерна програма, що містить знання та аналітичні здібності одного або кількох експертів по відношенню до деякої галузі застосування і здатна робити логічні висновки на основі цих знань, тим самим забезпечуючи вирішення специфічних завдань (консультування, навчання, діагностика, тестування, проектування тощо) без присутності експерта (спеціаліста в конкретній проблемній галузі).

Бази знань - це особливого роду бази даних, розроблені для управління знаннями (метаданими), тобто збором, зберіганням, пошуком і видачею знань (Інтернет, Вікіпедія, енциклопедії).

Інформаційні системи поділяються:

За сферою функціонування:

- ІС промислових підприємств;
- ІС підприємств транспорту;
- ІС бюджетних організацій;
- ІС підприємств зв'язку;
- ІС підприємств сільського господарства.

За рівнем управління:

- державні ІС ;
- територіальні (регіональні) ІС;
- галузеві,
- корпоративні ІС,
- підприємств або установ,
- технологічних процесів.

За ступенем охоплення завдань:

- комплексну автоматизацію, пов'язану з іншими автоматизованими інформаційними системами;
- автоматизацію окремих комплексів задач (окремих ділянок);
- автоматизацію окремих задач.

За типом інтерфейсу користувача (комплекс апаратних і програмних засобів, що забезпечує взаємодію користувача з комп'ютером):

- пакетні ІС – дані організуються у вигляді не пов'язаних між собою локальних інформаційних файлів, які мають лінійну структуру і проектується окремо для кожної задачі;
- діалогові ІС - процес виконується в діалозі «людина-ЕОМ» (основні елементи діалогу — «вибір із меню», «робота за підказкою», «заповнення шаблону», «питання – відповідь»);
- мережеві ІС – надають можливість персональному комп'ютеру і серверу зв'язуватися в мережі.

За способом передачі інформації:

- локальні ІС - автоматизує окремі функції керування на окремих рівнях;
- багаторівневі ІС - автоматизує функції керування на окремих рівнях;
- інтегровані (корпоративна) ІС- автоматизує всі функції керування на всіх рівнях;
- розподілені (-льчі) ІС – за запитами користувачів файли БД передаються на персональні комп'ютери (ПК), де провадиться їх обробка.

За розмірами підприємств (за денним потоком документів і кількістю бухгалтерів):

- ІС малих підприємств (до 100 рахунків, до 5 бухгалтерів),
- ІС середніх підприємств (100-500 рахунків, 5-30 бухгалтерів),
- ІС великих підприємств (500 рахунків, понад 30 бухгалтерів).

За способом обробки інформації:

- ІС з ручною обробкою інформації (без застосування яких-небудь технічних засобів),
- ІС з механізованою обробкою інформації (для виконання деяких процедур перетворення даних використовують технічні засоби; при механізації переходи між процедурами виконуються вручну),
- ІС з автоматизованою обробкою інформації (окремі сукупності процедур перетворення даних виконуються без участі людини, причому механізуються не тільки окремі процедури перетворення даних, але і перехід від попередньої процедури до подальшої).

4. Методологічні основи та організація бухгалтерського обліку в умовах автоматизованої обробки даних

Однією з основних особливостей обліку в умовах автоматизованого оброблення інформації є його тісний зв'язок із внутрішньогосподарським контролем, аналізом і аудитом, що сприяє безперервному контролю кожної окремої операції, а також виявленню прихованих порушень і відхилень у господарській діяльності підприємства.

Існують такі основні типи програмного забезпечення бухгалтерського обліку:

Програми для ведення домашньої бухгалтерії. За допомогою цих програм персональний комп'ютер можна використовувати для обліку особистих доходів

і витрат, планування сімейного бюджету (включно з довгостроковими вкладеннями), складання особистих податкових декларацій.

Міні-бухгалтерія призначена головним чином для здійснення бухгалтерського обліку на малих підприємствах. Цей програмний засіб дає можливість здійснити синтетичний, а також нескладний аналітичний облік. У міні-бухгалтеріях формують бухгалтерські проводки, головну книгу, оборотну та деякі інші відомості, первинні документи. До цього класу програмних засобів належать такі, які запроваджуються на малих підприємствах України — «1С-Бухгалтерія», «Інфо-Бухгалтер», «Фінанси без проблем», «Головний бухгалтер» та деякі інші.

Універсальні бухгалтерські системи (міді-бухгалтерія). До цього класу належать програмні продукти, орієнтовані на бухгалтери малих та середніх за розмірами підприємств, які в спрощеному варіанті забезпечують ведення всіх ділянок обліку. Такі системи поєднують всі облікові функції, в тому числі функції кількісного обліку, і, як правило, розраховані для роботи на одному комп'ютері. Винятком є розрахунок заробітної плати, який виконується окремо. Деякі програми цього класу призначені для роботи на кількох комп'ютерах у локальній мережі.

Корпоративні інформаційні системи забезпечують комплексну автоматизацію задач обліку, контролю, аналізу та аудиту з використанням інших систем управління, що діють на підприємствах. Корпоративні інформаційні системи дають можливість своєчасно отримувати інформацію для прийняття управлінських рішень за рівнями управління. Програмні модулі побудовано гнучко, що забезпечує взаємодію різних бізнес-процесів. Корпоративні інформаційні системи побудовано на комплексі взаємопов'язаних АРМБ із використанням розподіленої системи оброблення даних (РСОД).

Інтегровані системи бухгалтерського обліку побудовано на основі записів, які тією чи іншою мірою відображають інформацію різних розділів, котрі інтегрують в усі розділи обліку. Звичайно, такі програмні засоби функціонують у вигляді одного виконуючого модуля, який є ядром інформаційної системи бухгалтерського обліку. У діючих інтегрованих системах розробники намагаються досягти повноти реалізації облікових функцій не за рахунок розподілу бухгалтерського обліку на окремі ділянки обліку, а за рахунок ускладнення та спеціалізації процедур оброблення бухгалтерських проводок, у які може входити різноманітна додаткова інформація, потрібна для відображення специфіки кількісно-сумового, інвентарного обліку тощо. Цей клас програмних засобів призначено в основному для невеликих підприємств, однак, на відміну від програмних засобів «міні-бухгалтерія», вони характеризуються більшою глибиною аналітичного обліку та розвиненою реалізацією функцій натурально-вартісного та інвентарного обліку. До таких програмних засобів відносять інформаційні системи «Парус», «Інтегратор», «Інфін».

Локальні автоматизовані робочі місця. Такі програми призначені для виконання окремих облікових задач — обліку праці і заробітної плати, основних засобів, товарно-матеріальних цінностей тощо, охоплюють окремі ділянки бухгалтерії і, як правило, не пов'язані між собою. АРМ мають високий рівень спеціалізації і тому можуть ефективно комп'ютеризувати окремі частини бухгалтерії без формування зведеної звітності.

Комплекси пов'язаних автоматизованих робочих місць. Ці програмні системи орієнтовані на використання в бухгалтеріях з кількістю працівників більше восьми при чіткому розподілі функцій між ними. Комплекс складається із набору АРМ, кожне з яких реалізує функції окремих ділянок обліку. Кожна така програма розрахована на специфіку облікових робіт і орієнтована на персонал з невисокою бухгалтерською й комп'ютерною кваліфікацією. Як правило, АРМ комплексу підтримують розгорнутий аналітичний облік, мають глибоку спеціалізацію і встановлені на окремих комп'ютерах. Комплекс містить засоби об'єднання даних з різних АРМ, які необхідні для отримання зведених звітних форм. Поєднання даних здійснюється за допомогою спеціалізованого центрального модуля - Головної книги. При об'єднанні даних обмін інформацією може здійснюватись як за допомогою дискет, так і в локальній мережі. До таких інформаційних систем відносять «Бєст», «Бухоблік-Фінанси-Бізнес», «ФинЭко» та ін.

Управлінські системи. До цього класу входять функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, а також модулями прийняття рішень і деякими іншими. Бухгалтерська складова програми в даному випадку не є головною. Більш важливим є взаємозв'язок всіх складових системи, можливість ефективного управління підприємством, допомога у вирішенні головної задачі бізнесу - отриманні прибутку.

Фінансово-аналітичні системи. Це різноманітні програми фінансового аналізу на основі бухгалтерських даних, за допомогою яких автоматизуються задачі зовнішнього і внутрішнього аудиту.

Правові бази даних. До них належать упорядковані довідникові системи, що містять підібрані в тематичному або хронологічному порядку законодавчі акти з питань податків, бухгалтерського обліку тощо. Ці системи дозволяють швидко знаходити потрібні документи, оперативно відстежувати зміни та доповнення до нормативних документів. Вони мають опосередковане відношення до бухгалтерських програм. Хоч ця категорія програмного забезпечення була створена, перш за все, як допомога юристам, значна її частина орієнтована на таких користувачів, як бухгалтери, фінансисти, економісти.

Здійснюючи організацію обліку в умовах КОД необхідно розрізняти поняття «платформа» і «конфігурація». Розглянемо ці поняття на прикладі програми «1С: Підприємство».

Платформа «1С: Підприємство 8» - це універсальний інструмент, створений та супроводжуваний розробниками для автоматизації господарської діяльності підприємств різних видів діяльності.

Конфігурація — це вже конкретне рішення на базі універсальної платформи, наприклад:

- «Бухгалтерія для України» включає тільки операції бухгалтерського (регламентованого) обліку;
- «Управління торгівлею для України» складається з підсистеми управління закупівлями, продажами, запасами в розрізі замовлень покупців та постачальників, роздрібною торгівлі (з можливістю підключення торговельного обладнання), підтримує оперативний, партіонний облік, операції комісійної торгівлі;
- «Зарплата і управління персоналом для України» використовує механізми нарахувань, утримань, у тому числі підтримує механізми розрахунку відпускних, лікарняних тощо, для підприємств різних типів;
- «Управління торговельним підприємством для України» призначене для автоматизації обліку на підприємствах, що займаються оптово-роздрібною торгівлею та невеликим виробництвом, та підтримує всі функції наведених вище трьох конфігурацій з доволі розвиненими підсистемами планування закупівель, продажів та грошових потоків;
- «Управління виробничим підприємством для України» орієнтоване на управління виробничо-торгівельними процесами на підприємстві. Функції попередніх чотирьох конфігурацій відображено повністю та в розвитку. Підключено підсистеми: виробничого планування (створення планів виробництва на підставі планів продажів); планування виробництва за змінами (оперативне прогнозування виробничих процесів підприємства); обліку за міжнародними стандартами; бюджетування.

Конфігурація «1С: Бухгалтерія 8 для України» випускається у двох версіях, призначених для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку: базова і ПРОФ. Базова версія має певні обмеження порівняно з версією ПРОФ:

- не підтримується ведення бухгалтерського та податкового обліку господарської діяльності декількох організацій в одній інформаційній базі;
- одночасно з однією інформаційною базою може працювати лише один користувач;
- не підтримується зміна конфігурації, можна використовувати лише типову конфігурацію та встановлювати її оновлення;
- не підтримується робота у клієнт-серверному варіанті;
- не підтримується робота розподілених інформаційних баз.

Якщо у підприємства виникне потреба в одній із перелічених вище можливостей, можна безболісно перейти на роботу з програмою «1С: Бухгалтерія 8 для України» версії ПРОФ.

Фірма «1С» на сьогодні припинила супровід платформи «1С: Підприємство 7.7», але тисячі підприємств упорядкували свій облік на базі цієї платформи. Розробники модернізували програмне забезпечення, створивши

нову платформу -«1С: Підприємство 8», що принципово відрізняється від «7.7». Продовжуючи розвиток, фірма «1С» випускає нові платформи «1С: Підприємство 8.0», «8.1», «8.2», які відрізняються розвиненішим підходом до програмування, практично необмеженим масштабуванням (кількістю призначених для користувачів місць), але є вимогливішими до технічного забезпечення. Отже, розробники постійно модернізують платформи, кожному новому варіанту (релізу) присвоюють свою нумерацію

Вибір тієї чи іншої конфігурації залежить від галузі, в якій працює ваше підприємство, видів діяльності та типів фінансування. Для ведення бухгалтерського обліку в комерційних підприємствах універсальним рішенням є «1С:Бухгалтерія 8 для України». Програму призначено для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку, уключаючи підготовку регламентованої звітності, в організаціях, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності: оптову та роздрібну торгівлю, комісійну торгівлю (уключаючи субкомісію), надання послуг, виробництво тощо. При цьому зарплатний модуль у програмі дуже слабкий. В «1С:Бухгалтерії 8 для України» не реалізовано можливість автоматичного розрахунку лікарняних, відпускних та інших додаткових виплат.

Для розрахунку зарплати і управління кадрами призначено конфігурацію «1С:Підприємство 8. Зарплата і Управління Персоналом для України». Це потужний інструмент для реалізації кадрової політики підприємства, а також автоматизації різних служб підприємства починаючи від служби управління персоналом та лінійних керівників до працівників бухгалтерії.

Для торговельних підприємств створено конфігурації «1С:Підприємство 8. Управління торговельним підприємством для України» та «1С:Управління Торгівлею 8». Назви цих двох конфігурацій дуже співзвучні, але в них різна функціональність.

Конфігурація «1С:Підприємство 8. Управління торговельним підприємством для України» дозволяє в організаціях, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності в комплексі, автоматизувати завдання:

- оперативного, управлінського, бухгалтерського та податкового обліку;
- аналізу та планування торговельних операцій;
- кадрового обліку та розрахунку заробітної плати, забезпечивши в такий спосіб ефективне управління сучасним торговельним підприємством.

У цій конфігурації зарплатний модуль беззаперечно кращий, ніж у конфігурації «1С: Бухгалтерія 8 для України».

Конфігурація «1С:Управління Торгівлею 8» дозволяє автоматизувати і вирішувати комплекс завдань з оперативного обліку, аналізу та планування діяльності торговельних підприємств, забезпечуючи в такий спосіб ефективність процесу управління, проведення торговельних операцій і роботи персоналу. У цій конфігурації ви не зможете вести бухгалтерський та податковий облік, тому її потрібно буде використовувати в комплексі або з «1С:Бухгалтерією 8 для України», або з «1С:Підприємством 8. Управління торговельним підприємством для України».

Для виробничих підприємств підійде «1С:Підприємство 8. Управління виробничим підприємством для України». Програма об'єднує в собі механізми трьох перелічених вище програмних продуктів, що дозволило створити програмний комплекс, призначений для великих виробничо-торговельних компаній, де в обліку використовуються можливості об'єктів оперативного обліку і складних періодичних розрахунків.

Усе перелічені вище програмні продукти можуть взаємодіяти між собою. Так, в «1С:Бухгалтерія 8 для України» закладено можливість спільного використання з прикладними рішеннями «1С:Підприємство 8. Управління торговельним підприємством для України» та «1С:Підприємство 8. Зарплата і Управління Персоналом для України».

5. **Форми бухгалтерського обліку та шляхи їх автоматизації**

Технологія оброблення облікової інформації визначається формою бухгалтерського обліку.

Форма обліку в умовах автоматизованої обробки інформації найтісніше пов'язана з системою оброблення облікових даних, процесом збирання та зберігання їх. Ефективне використання технічних засобів і програмного забезпечення дає можливість найбільшою мірою оптимізувати технологічний процес автоматизованого обліку, структура й логічна послідовність якого і становлять форму обліку.

Форма бухгалтерського обліку — це сукупність облікових регістрів, що використовуються в певній послідовності та взаємодії для ведення обліку із застосуванням принципу подвійного запису.

Для реєстрації та угруповання облікових даних первинних документів слугують *реєстри бухгалтерського обліку*.

У неавтоматизованому варіанті бухгалтерського обліку облікові реєстри — це паперові бланки визначеної форми та структури даних.

Регістри діляться на такі види:

- хронологічні реєстри обліку — реєстрація облікових даних у хронологічному порядку;
- систематичні реєстри обліку — облікові дані групуються за певними ознаками.

Спрощену форму бухгалтерського обліку застосовують малі підприємства. Основні реєстри цієї форми - *відомості*, кожна з яких, як правило, застосовується для обліку операцій з одного з бухгалтерських рахунків. Сума за операцією записується одночасно у двох відомостях: за дебетом і кредитом рахунка зі вказівкою номера кореспондуючого рахунка. Узагальнення підсумків за місяць проводиться в *шаховій* відомості за формою В-9, на основі якої складається *оборотно-сальдова* відомість, що є основою для складання бухгалтерського балансу.

Журнальна форма обліку включає 7 журналів; 3 дебетові відомості; 13 відомостей аналітичного обліку, Головну книгу, різні реєстри, довідки та листки-розшифровки. Основними обліковими регістрами журнальної форми є

журнали. Це комбіновані реєстри синтетичного, а в багатьох випадках і аналітичного обліку. В них поєднано хронологічний і систематичний облік. Журнали побудовані за кредитовою ознакою: всі господарські операції відображають за кредитом даного синтетичного рахунка і дебетом кореспондуючих з ним рахунків.

За зовнішнім виглядом журнали являють собою окремі аркуші-реєстри багатогранної форми, призначені для кредитових записів того балансового рахунка, операції по якому облічуються в даному журналі. В окремих графах журналу вказані рахунки, які кореспондують з кредитом даного рахунка. Формат цих реєстрів, розміщених граф і порядок записів залежать від особливостей операцій, що в них обліковуються. В усіх реєстрах завчасно надрукована типова кореспонденція рахунків.

До журналів відкриваються окремі відомості за дебетом рахунків, відомості аналітичного обліку до рахунків даного журналу.

Місячні обороти журналів переносять у Головну книгу, про що роблять відповідні позначки.

Головна книга є узагальнюючим реєстром. Її відкривають на рік. На кожний синтетичний рахунок в книзі відводять окремий розворот, а для запису місячних оборотів журналів – окремий рядок. Рахунки відкривають в послідовності зростання їх кодів, що полегшує їх пошук.

Журнально-ордерна форма заснована на застосуванні журналів-ордерів та нагромаджувально-групувальних відомостей. Принцип ведення даних реєстрів відповідає принципу в журнальній формі тільки форми і номери реєстрів інші.

Меморіально-ордерна форма превалує в бюджетних установах. Хронологічні та систематичні записи бухгалтерських облікових даних ведуться окремо. Бухгалтерська проводка оформляється складанням меморіального ордера (МО) на кожну операцію чи групу однотипних операцій. За синтетичним рахунком відкривається аналітичний облік на картках, а в МО вказується номер картки для відповідного рахунка проводки за операцією. Документи-основи для складання проводки в МО додаються до ордера, у якому вказується їх кількість, а самі МО реєструються в спеціальному журналі з указівкою номера МО, дати складання та суми за операціями ордера. Після цього МО реєструються в «Головній книзі». На основі підсумкових даних «Головної книги» складають оборотні відомості за простою чи шаховою формою.

У комп'ютерній формі обліку реєстри формуються як звіти за базою даних бухгалтерських проводок.

Комп'ютерний облік повинен відповідати єдиній методологічній основі бухгалтерського обліку та забезпечити:

- ведення бухгалтерського обліку на основі принципів подвійного запису;
- взаємозв'язок даних аналітичного та синтетичного обліку;
- суцільне відображення автоматизованим способом господарських операцій на основі первинних документів;
- скорочення трудозатрат на ведення обліку;

- контроль достовірності даних, що вводяться, цілісності облікової інформації;
- формування довільних зведень, бухгалтерських звітів автоматизованим способом.

У комп'ютерному варіанті бухгалтерського обліку можна створювати кілька взаємопов'язаних облікових реєстрів:

- бухгалтерських проводок;
- господарських операцій;
- первинних облікових документів.

Реєстр бухгалтерських проводок — це хронологічний обліковий реєстр, що легко трансформується в систематичний реєстр. Реєстри операцій і документів є одночасно хронологічними та систематичними.

Кожний такий реєстр є базою даних (таблицею реляційної бази даних) певної логічної структури. Оброблення інформації облікових реєстрів виконується у процесі розв'язання задач бухгалтерського обліку, формування звітів. Результати оброблення подаються на машинному носії у вигляді вибірки даних. Так, на основі первинних облікових реєстрів може бути сформовано всі раніше розглянуті форми облікових реєстрів у вигляді вихідних звітів.

6. Роль інформаційних систем в управлінні економікою

Сьогодні Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні та національні стандарти бухгалтерського обліку багато питань залишають бухгалтерам, які повинні керуватися своєю професійною думкою, вміти використовувати облікові дані для планування та контролю за діяльністю підприємства, інтерпретувати інформацію залежно від характеру та сутності управлінських рішень, що приймаються на її основі.

Сучасний бухгалтер посідає одне з провідних місць в управлінні підприємством, оскільки займається не тільки веденням бухгалтерських рахунків, а й здійснює планування, аудит, оцінювання, огляд діяльності, розроблення управлінських рішень у господарській діяльності підприємства. Бухгалтеру потрібні знання об'єктивного оцінювання фінансового стану підприємства, володіння методами фінансового аналізу, вміння працювати з цінними паперами, обґрунтування інвестицій грошових коштів в умовах ринку тощо.

У новій ролі бухгалтера можна назвати «фінансовим менеджером», «бухгалтером-аналітиком».

У практиці прийняття управлінських рішень бухгалтерський облік називають мовою бізнесу. Як будь-яка мова, бухгалтерський облік розвивається та змінюється відповідно до потреб підприємств.

Впровадження інформаційної системи змінює технологію управління, звільняє користувачів від рутинних, досить простих, але трудомістких ручних процедур обробки інформації. Розвинені інформаційні системи забезпечують нагромадження інформації для цілей аналізу і створення системи підтримки

рішень. Інформаційна система змінює організаційну структуру, склад функцій управління і зв'язані з ними інформаційні потоки, форму представлення і якісних характеристик інформації (оперативність, вірогідність, точність, повнота інформації для управлінських рішень).

Вхідною інформацією для обліку є не самі господарські явища, а інформація про них, відображена шляхом документування реальних явищ і подій. Ступінь відповідності письмових свідоцтв документів) об'єктивній реальності залежить від багатьох чинників: рівня розвитку науки, ступеня базування практичної діяльності на наукових засадах, облікової політики, поведінки учасників господарського процесу. Далі зібрана шляхом документування інформація обробляється в бухгалтерському обліку за допомогою методу подвійного запису в системі рахунків і видається зацікавленим у ній користувачам у вигляді звітів.

Системи підтримки управління розроблені, щоб забезпечити підтримку певному менеджерів або маленькій групі менеджерів. Вони включають засоби для підтримки управлінських рішень, такі як системи групової підтримки, виконавчі інформаційні системи і експертні системи. Існують організаційні системи, розроблені для підтримки організації в цілому або її більших відділах типу систем обробки транзакцій, нагромадження даних і групового програмного забезпечення. Разом вони забезпечують відносно всебічне відображення додатків інформаційної технології усередині єдиної організації (внутрішньоорганізаційні системи). Крім цього є внутрішньоорганізаційні системи, що стосуються обмежених сторін типу електронного обміну даних, а також й інші електронні додатки, що використовують Інтернет.

Організаційні системи є важливими для управління бізнесом або будь-яким іншим типом організації, і менеджерам доведеться мати справу з багатьма такими організаційними системами, особливо із системою діалогової обробки запитів і груповим програмним забезпеченням. Однак ці організаційні системи були розроблені для підтримки організації в цілому, а не окремого менеджера й навіть не групи менеджерів. Системи підтримки управління, навпаки, призначені, щоб безпосередньо підтримати менеджерів, які приймають стратегічні й тактичні рішення для організацій.

Кожний з головних типів інформаційних систем, описаних раніше, важливий для допомоги організаціям у рішенні важливих проблем. В останнє десятиліття деякі із цих систем стали особливо важливі для тривалого процвітання фірми й виживання. Такі системи, які є потужними інструментальними засобами для участі в конкуренції, названі стратегічними інформаційними системами.

Стратегічні інформаційні системи змінюють мету, дії, виробу, послуги або стосовні до навколишнього середовища зв'язки організацій, щоб допомогти їм одержати перевагу перед конкурентами. Системи, які мають ці результати, можуть навіть змінювати бізнес організацій.

Інформаційні системи не тільки змінили спосіб роботи людей, вони також змінили спосіб конкуренції підприємців. Хоча перші комп'ютери

використовувалися підприємцями, щоб підвищити ефективність, автоматизуючи те, що виконувалося колись вручну, автоматизація вважається нормальною в столітті інформації. Сьогоднішні фірми не тільки автоматизують, але й активно розшукують нові способи використання інформаційних систем для досягнення переваги над конкурентами.

Починаючи з 60-х років XX сторіччя, коли більші фірми почали встановлювати комп'ютери у відділи бухгалтерського обліку, інформаційні системи відігравали значну роль у наданні можливості фірмам конкурувати на низькій ціні. Комп'ютери використовувалися, щоб автоматизувати діалогову обробку запитів, зменшуючи цикл часу й забезпечували операційні дані для ухвалення рішення. Сплеск нових технологій в 80-х роках відкрив додаткові можливості, такі як зменшення часу для створення нових виробів за допомогою інструментальних засобів автоматизованого проектування; оптимізація процесів комп'ютеризованими системами управління, у які внесені людські експертні правила рішення; швидка зміна потокової лінії системами планування, які інтегрують наукові дослідження у виробництво, і комерційна інформація.

Інформаційні системи дозволяють отримати додаткові переваги через більш ефективне та оперативне опрацювання інформації щодо діяльності підприємства та наявних можливостей ринків, на яких працює підприємство.